

Karl Englund: Arbetarförsäkringsfrågan i svensk politik 1884–1901. Studia Historica Upsaliensia 82. Uppsala/Stockholm, Almqvist & Wiksell (i komm.), 1976. 205 s.

Uanset alle kritiske indvendinger må man sige, at den nugældende svenske disputatsordning har ført til en glædelig beskæftigelse med mange hidtil mere eller mindre uberørte forhold og problemområder, som så igen har ført til en vældig strøm også af historiske disputatsarbejder, inden for og uden for de mange integrerede forskningsprojekter.

Karl Englund har i det foreliggende arbejde også taget et sådant emne op. Det drejer sig om problemet omkring udviklingen af en egentlig arbejderforsikringslovgivning, fra spørgsmålet for alvor rejstes i 1884 til loven om arbejdsgivernes erstatningsansvar i forbindelse med arbejdsulykker blev vedtaget i 1901.

Forfatteren ser rimeligt nok den svenske udvikling i en europæisk sammenhæng, hvor især forbindelsen til den tilsvarende lovgivning i Tyskland træder tydeligt frem. Undersøgelsens hovedindhold er dog en ganske detaljeret og omhyggelig redegørelse for det parlamentariske spil omkring arbejderforsikringslovgivningen. Sagen rejstes af Adolf Hedin i 1884 – muligvis primært for at udgøre en platform for Hedin ved valget til andetkammeret i september – og blev derefter i sine forskellige aspekter behandlet i rigsdagen, i regeringen og i 2 særlige arbejderforsikringskommissioner i de følgende 17 år.

Behandlingen af denne komplicerede proces ville dog nok have vundet yderligere, dersom Englund mere konsekvent havde søgt at analysere lovgivningsprocessen ud fra nogle overordnede problemstillinger af mere generel interesse. I indledningskapitlet er forfatteren selv inde på flere sådanne, delvist politologisk inspirerede, problemstillinger, men dersom sådanne problemstillinger skal være af betydning i et arbejde som dette, må de konsekvent fastholdes gennem hele analysen, og hertil kommer, at der må drages nogle konklusioner, der fastholder de vundne resultater af såvel generel som mere speciel karakter. Det sker ikke, og derfor står afhandlingen på dette område svagere end med hensyn til den mere traditionelle historiske beskrivelse af det yderst komplicerede begivenhedsforløb.

En anden indvending, der trænger sig på, er, at spørgsmålet om arbejderforsikring m. m. alene behandles på det parlamentariske plan. Problemets opkomst er også et resultat af en bestemt udvikling i det omgivende samfund, og det ville derfor have været rimeligt med en inddragelse af dette perspektiv. Forfatteren har nok i et vist omfang ret i sine bemærkninger om, at det ofte kan være en fordel at foretage en isoleret, men til gengæld mere dybtgående undersøgelse af et bestemt fænomen. I det foreliggende tilfælde ville det dog nok have været en styrkelse også at inddrage andre forhold end de rent parlamentariske.

Jørgen Elklit

Quellen zur deutschen Aussenpolitik im Zeitalter des Imperialismus 1890–1911, hrsg. von *Michael Behnen*. Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte der Neuzeit. Freiherr vom Stein-Gedächtnisausgabe Band XXVI. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1977. LVI+539 s. DM 63,00.

Grundfragen der deutschen Aussenpolitik seit 1871, hrsg. von *Gilbert Ziebura*. Wege der Forschung CCCXV. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1975. 503 s. DM 43,00.

Siden Fritz Fischer i begyndelsen af 1960-erne startede debatten om de tyske krigsmål for og under Den første Verdenskrig, har tysk forskning omkring kejserrigets historie (1870–1918) været et spændende bekendtskab. Debatten har fra Fischers følelsesmæs-

sigt engagerede, og på mange måder indsigtfulde, men metodisk usikre forskning, bevæget sig frem til Wehler-gruppens metodisk yderst bevidste, marxistisk og/eller struktur-funktionalistisk inspirerede historieskrivning, nu samlet omkring tidsskriftet »Geschichte und Gesellschaft« og begrebet »Gesellschaftsgeschichte«.

For den der på egen hånd ønsker at stifte bekendtskab med denne forskning, dens baggrund og dens resultater, er disse to udgivelser fra Wissenschaftliche Buchgesellschaft i højeste grad anbefalelsesværdige.

Behrens kildeudgave omfatter dels en grundig indledning, der præsenterer og perspektiverer den seneste forskning, dels et omfattende kildeudvalg, fordelt på emnerne: »Etappen der Kolonial-, Handels- und Sicherheitspolitischen Neuorientierung 1890-1897; Grundlegung und Merkmale der deutschen Weltpolitik 1897-1904: Sammlungspolitik als ökonomische Basis. Flottenrüstung. Politik der freien Hand. Krisen der Sicherheitspolitik; Politische Auskreisung 1905-1911: Wettrüsten. Ökonomische Erfolge. Aussenpolitische Isolierung. - Vi venter spændt på næste bind.

Til historiografien bag udvalget er Zieburga en passende introduktion. Bogen rummer nu klassiske bidrag af bl. a. Andreas Hillgruber, Hans Rosenberg, H.-U. Wehler, Eckart Kehr og Helmuth Böhme, medens man dog må savne f. eks. Wolfgang J. Mommsen, der i høj grad har bidraget til debatten. Til gengæld er kildeudvalget ikke begrænset til Det tyske Kejserrige, men rummer bidrag også til belysning af tysk udenrigspolitik i Weimar-perioden, under Det tredje rige og i tiden efter 1945.

De anførte priser er favør-priser for medlemmer (min. een bog om året). Medlemskab opnås ved at skrive til Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Postfach 111129, D-6100, Darmstadt, BRD.

Inga Floto

Akira Iriye: From Nationalism to Internationalism: US Foreign Policy to 1914. London, Routledge and Kegan Paul, 1977. 238 s.+116 s. med uddrag af kilder, noter og index. £ 6.10.

Amerikansk historieskrivning er præget af, at der imellem tekstbog, populær fremstilling og monografi findes en traditionsrig genre som forsøger at opnå overblik og perspektiv over et længere forløb ved at tænke nyere forskning igennem til sammenhængende formuleringer. Genren er fortolkende og argumenterende, dokumentationen er nødvendigvis impressionistisk, men opbygning og ræsonnement præsenterer sig overfor et bredere publikum med højrehånden. Inden for denne genre falder oversigten over amerikansk udenrigspolitik, fra revolutionen til 1. Verdenskrig, forfattet af professor Akira Iriye fra University of Chicago. Hovedtesen er at USA's udenrigspolitik igennem perioden bevægede sig fra nationalistisk interessepolitik med internationalistiske overtoner til en selvbevidst global politik med nationalistiske undertoner. Tyngdepunktet i den udvikling placeres omkring århundredeskiftet.

Det ligger vel i genreens natur at det er antagelserne snarere end konklusionerne som påkalder sig opmærksomhed. Iriye skriver inden for et sæt af antagelser der kan kaldes post-revisionistisk i sit forsøg på at fastholde et magtrealistisk perspektiv uden at slippe indenrigspolitik og økonomiske interesser af syne. Indenrigspolitiske forhold angiver retningen for den amerikanske politik, det internationale system angiver horisonten.

Videre forsøger Iriye at bestemme retningen ved at operere med fem forskellige dimensioner af den amerikanske perception af USA's forhold til udlandet: Amerikanerne lagde vægt på geopolitiske faktorer, på internationalistiske ideer, på national interesse, på sær-interesser, ligesom bevægelser i masse-kulturen spillede en rolle. Iriye søger hermed bort